

Definicja i zakres EDUKACJI GLOBALNEJ

Rozpoczynając podróż w świat edukacji globalnej, jako pierwsze do głowy przychodzi nam zazwyczaj skojarzenia związane z pojęciem GLOBALIZACJI. Wydawałoby się, że edukacja globalna i globalizacja muszą być ze sobą ściśle powiązane. Czy jest tak rzeczywiście? Według internetowego wydania Encyklopedii PWN (<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3905881/globalizacja.html%20target=>) globalizacja to „charakterystyczne i dominujące w końcu XX i na początku XXI w. tendencje w światowej ekonomii, polityce, demografii, życiu społecznym i kulturze, polegające na rozprzestrzenianiu się analogicznych zjawisk, niezależnie od kontekstu geograficznego i stopnia gospodarczego zaawansowania danego regionu; globalizacja prowadzi do ujednoczenia się obrazu świata, jako homogenicznej całości wzajemnie powiązanych elementów gospodarczych i wspólnej kultury typu konsumpcyjnego”. To, co kluczowe w tej definicji to właśnie zwrócenie uwagi na ujednoczanie obrazu świata, które polega na tym, że w niemal każdej części kuli ziemskiej mają miejsce podobne zjawiska, można otrzymać/ kupić podobne produkty, zjeść podobny obiad.

Tymczasem sednem edukacji globalnej jest to, że stanowi ona część kształcenia obywatelskiego i wychowania, a zadaniem jej jest rozszerzanie jego zakresu poprzez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności łączących ludzi i miejsca. Jej celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Tak więc globalizacja może być jednym z obszarów zainteresowania edukacji globalnej, która jednakże nie jest nauką o globalizacji. To, co kluczowe w edukacji globalnej to fakt, że jest to ten rodzaj edukacji, który ma przyczyniać się do zmiany społecznej na poziomie zarówno globalnym, jak i lokalnym, która ma być społecznie zaangażowana w budowanie powszechnej sprawiedliwości i równości na świecie, która ma również wskazywać na konkretne działania, które można podejmować, by tę zmianę społeczną wprowadzać w życie.

Edukację globalną można również zdefiniować w pewnej opozycji do tradycyjnie rozumianej edukacji formalnej, w której nauczanie podzielone jest na przedmioty czy ścieżki tematyczne, liczy się wiedza faktograficzna i dominują metody podawcze. Edukacja globalna łączy w sobie elementy edukacji przedmiotowej z czymś, co można nazwać edukacją etyczną – ma za zadanie uczyć odpowiedzialności i wychowywać ludzi do świadomego i odpowiedzialnego funkcjonowania w świecie, kładąc jednocześnie nacisk na stosowanie partycypacyjnych metod nauczania.

Edukacja globalna to dynamiczna dziedzina nauczania i wychowania, która stale się rozwija, przekształca, reagując zarówno na nowe wyzwania globalne, jak i na zmiany zachodzące w edukacji. W niektórych krajach (np. Wielka Brytania, Holandia) edukacja globalna ma długoletnią tradycję, w Polsce rozwija się od około 10 lat. Nie ma jednej, obowiązującej powszechnie definicji EG, natomiast jest kilka stosunkowo popularnych i trafnych wyjaśnień, do których można się odnosić.

Ze względu na tę różnorodność definiowania, jak również istnienie innych rodzajów edukacji bardzo zbliżonych swoim zakresem do edukacji globalnej (jak edukacja rozwojowa, edukacja o zrównoważonym rozwoju, itp., o czym szerzej piszemy w tekście „Edukacja

Efekt motyla - jak moje codzienne wybory wpływają na rzeczywistość?

globalna a inne obszary edukacji”), kilka lat temu grupa przedstawicielek i przedstawicieli polskich środowisk edukacyjnych, pozarządowych, akademickich oraz urzędów wypracowała wspólne rozumienie edukacji globalnej. Zostało ono przyjęte przez MSZ, MEN i działającą w imieniu organizacji pozarządowych Grupę Zagranica. Tę właśnie definicję przedstawiamy poniżej i traktujemy jako ramy naszej pracy.

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza jego zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności łączących ludzi i miejsca. Jej celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.

Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Zgodnie z przyjętą definicją do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można:

- zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie,
- poprawę jakości życia w krajach globalnego Południa,
- ochronę praw człowieka,
- zapewnienie zrównoważonego rozwoju,
- budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych pomiędzy krajami globalnej Północy i globalnego Południa.

Powyższa lista z pewnością nie ma charakteru wyczerpującego, lecz zwraca uwagę na główne i aktualne zjawiska, z którymi jako mieszkańcy Ziemi musimy się zmierzyć. Oznacza to, że zakres tematyczny edukacji globalnej może być bardzo szeroki.

Co istotne, edukacja globalna kładzie szczególny nacisk na:

- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji zjawisk,
- ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę,
- przełamywanie istniejących stereotypów i uprzedzeń,
- rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,
- przedstawianie perspektywy globalnego Południa,
- kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw.

Już z powyższego zestawienia istotnych składowych edukacji globalnej wynika, że pomaga ona w kształtowaniu umiejętności:

- dostrzegania i rozumienia globalnych współzależności,
- krytycznego myślenia,
- praktycznego wykorzystywania wiedzy,
- podejmowania świadomych decyzji,
- współpracy w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym.

Ten praktyczny aspekt edukacji globalnej jest kluczowy dla jej jakości, dlatego też tak ważne jest wykorzystywanie w EG metod aktywnych, angażujących uczestników i uczestniczki do podejmowania samodzielnych działań, samodzielnego poszukiwania informacji, rozwiązań,

Efekt motyla - jak moje codzienne wybory wpływają na rzeczywistość?

podejmowania decyzji. Więcej na ten temat piszemy w tekście „Metodologia w edukacji globalnej”.

W edukacji globalnej nie mniej ważne niż podejmowany temat są wartości, które towarzyszą procesowi edukacyjnemu, i postawy, których kształtowaniu sprzyja edukacja globalna.

Wartości:

- godność osoby ludzkiej
- sprawiedliwość
- solidarność
- równość
- pokój
- wolność

Postawy:

- odpowiedzialność
- szacunek
- uczciwość
- otwartość
- empatia
- osobiste zaangażowanie
- gotowość do ustawicznego uczenia się.

Nie chodzi przy tym o to, by nominalnie przywoływać te wartości, ale aby były one perspektywą przyjętą przez prowadzącą i prowadzącego przy tłumaczeniu zjawisk oraz stałym elementem realizowanych zajęć. Tak, aby odbiorcy czuli, że nie jest to tylko fasada, ale postawa u podstaw której leżą określone wartości, do których osoba prowadząca zajęcia ma głębokie przekonanie. Mimo, że nie zawsze mamy możliwość przeprowadzać na tyle intensywne czy długoterminowe działania, które wyraźnie wpływają na postawy uczestniczek i uczestników, jednak powinno to być naszym celem, który sobie stawiamy podczas każdego, nawet drobnego działania edukacyjnego. Częstotliwość i spójność przekazów powtarzanych wielokrotnie, przy różnych tematach i okazjach, pozwoli na większą skuteczność i trwałość zmian, niż przy jednorazowej, choć spektakularnej akcji.

Potrzebne jest więc holistyczne rozumienie wyżej przedstawionej definicji. Bez uwzględnienia aspektów etycznych (wartości, postawy), edukacja globalna zamienia się w wiedzę o świecie, geografię, antropologię, politologię, itp. Są to z pewnością ciekawe i pasjonujące dziedziny nauki lecz nie realizują one celu, jakim jest kształtowanie postaw zaangażowania, odpowiedzialności za świat czy solidarności z tymi, którzy żyją w trudniejszych warunkach.

Opracowanie: Justyna Janiszewska we współpracy z Elżbietą Kielak i Anną Paluszek dla Fundacji Edukacja dla Demokracji www.fed.org.pl